

provincie **HOLLAND**
ZUID

Contact
Jaap Smit
Floor Vermeulen

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
25 juni 2020

Bijlagen
3

Aan de ministerraad,
T.a.v. de minister-president, de heer drs. M. Rutte

Onderwerp
Financiële situatie gemeenten

Geachte heer Rutte,

De ernst van de maatschappelijke crisis die het Corona-virus ons heeft gebracht vraagt het uiterste van ons improviserend, communicerend en handelend vermogen. Niet alleen van ons als overheden, maar ook van onze inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Zoals u steeds helder benadrukt, is dit een klus die we alleen samen kunnen klaren. Wij hebben grote waardering voor de wijze waarop uw kabinet ons land in de afgelopen maanden door deze zware tijden heeft geloodst. Er is echter sprake van een knelpunt dat in toenemende mate onze aandacht eist. En dat is de financiële situatie van onze gemeenten.

Zuid-Hollandse gemeenten luiden indringend de noodklok over hun financiële situatie. In open brieven aan de Vereniging van Nederlandse gemeenten hebben 14 gemeenten in Zuid-Holland-Zuid en de gemeente Krimpenerwaard mede namens 5 gemeenten in Midden-Holland hun zorgen welsprekend verwoord. Een aantal gemeenten – onder meer vanuit Haaglanden - bereidt momenteel gelijklopende brieven voor.

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag

Tram 9 en de buslijnen
90, 385 en 386 stoppen
dichtbij het
provinciehuis. Vanaf
station Den Haag CS is
het tien minuten lopen.
De parkeerruimte voor
auto's is beperkt.

Als Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland scharen wij ons achter de inhoud van deze brieven, waar wij dringend uw aandacht voor vragen (de brieven zijn als bijlage bijgevoegd). Onze gemeenten voorzien dat zij voor 2021 nog slechts tot een sluitende begroting kunnen komen door bezuinigingen door te voeren op voor hun – en dus onze – inwoners cruciale basisvoorzieningen.

Ruim een half jaar geleden (13 november 2019) hebben wij al schriftelijk aan de bewindslieden van VWS en BZK onze zorgen kenbaar gemaakt over de structurele tekorten waarmee onze gemeenten worden geconfronteerd in het sociaal domein, met name de jeugdzorg en de WMO. Wij hebben de ministers opgeroepen het beoogde onderzoek naar deze tekorten te versnellen. Onderzoeksresultaten die pas in dit najaar worden verwacht, bieden onze gemeenten immers geen enkel soelaas bij het opstellen van hun begroting voor 2021. Wij constateren dat deze brieven vooralsnog onbeantwoord zijn gebleven.

En nu, ruim een half jaar later, is daar de Coronacrisis bovenop gekomen. Uw kabinet heeft aangegeven de gemeenten dit jaar te willen compenseren voor financiële tegenvallers die daaruit resulteren. Wij hebben kennis genomen van de kamerbrief van 22 juni jl. van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties – mede namens de staatssecretaris van Financiën. Daarin worden maatregelen herhaald om gemeenten incidenteel te compenseren voor tegenvallers, zowel als gevolg van de Coronacrisis als op het terrein van het sociaal domein. Uiteraard zijn wij erkentelijk voor de in de brief vermelde maatregelen.

In de brief wordt ook aangegeven dat ten aanzien van de structurele tekorten van gemeenten nog veel onzekerheid bestaat en voldoende informatie ontbreekt. Daarbij wordt ook gewezen op genoemd onderzoek waarvan de resultaten pas later dit jaar bekend worden. Als gevolg hiervan zullen de zorgen van onze gemeenten – dat zij dit jaar geen sluitende begroting kunnen presenteren zonder maatschappelijk onacceptabele bezuinigingen door te voeren – niet zijn weggenomen. De in de kamerbrief genoemde maatregelen waren immers al goeddeels bekend toen de gemeenten hun brandbrieven schreven.

Zowel vanuit onze rol als hoeder van de kwaliteit van het openbaar bestuur op ons grondgebied als vanuit onze rol als toezichhouder op de financiën van de gemeenten doen wij een dringend beroep op u om tijdig, ruimhartig en afdoende maatregelen te nemen om onze gemeenten in staat te stellen tekorten die zij buiten hun schuld oplopen volledig te dekken. Deze maatregelen zouden niet slechts een incidenteel karakter moeten hebben, maar de gemeenten een structureel meerjarenperspectief moeten bieden.

Voor zover nodig geven wij daarbij nog enkele argumenten in overweging.

De tekorten waar gemeenten in het sociaal domein mee worden geconfronteerd, hebben goeddeels een onvermijdelijk en structureel karakter. De uitvoering van deze taken is immers vanuit medebewind in steeds strakkere regelgeving verankerd, georganiseerd via deels opgelegde samenwerkingsverbanden en gestuurd vanuit een groeiend volume. Wij hebben vorig jaar al waargenomen dat gemeenten deze tekorten vaak alleen nog kunnen compenseren binnen de vrije ruimte die zij wél hebben, en dat betreft dan hun autonome lokale basisvoorzieningen. Wij hebben in onze brief van november al voorbeelden genoemd. Voorzieningen als bibliotheken, verenigingen, sportclubs en sportterreinen, schoolgebouwen, de leefbaarheid van de openbare ruimte zijn juist in deze tijden voor lokale gemeenschappen van cruciaal belang. Voorkomen moet worden dat onze gemeenten nu worden gedwongen deze voorzieningen af te breken. Het feit – in bovengenoemde brief van 22 juni vermeld – dat slechts een beperkt aantal gemeenten afgelopen jaar onder verscherpt financieel toezicht heeft gestaan, heeft in dit opzicht al grote offers gekost. Wij zijn van oordeel dat deze situatie zich dit najaar niet nogmaals moet voordoen.

Als gezamenlijke overheden hebben we de urgentie benoemd van transitie-opgaven als klimaatadaptatie, energietransitie en de overgang naar een duurzame en circulaire economie. Zowel uw departementen als wij provincies hebben de gemeenten daarbij dringend nodig. Bijna altijd is hun medewerking vereist, soms zijn zij zelf als eerste aan zet. Vermeden moet worden dat deze opgaven niet verder kunnen worden gebracht omdat de gemeenten het zich niet kunnen veroorloven om mee te doen.

Graag roepen wij hier de 1-overheidsgedachte in herinnering. De Studiegroep Financiële en Bestuurlijke Verhoudingen heeft over dit onderwerp in opdracht van uw minister van BZK een belangwekkend tussenrapport gepubliceerd. Het rapport heeft als titel “Nederland heeft één overheid nodig” en laat zien dat nog forse stappen nodig zijn om daadwerkelijk als één saamhorige overheid te kunnen acteren.

De Nederlandse Bank voorziet dat in deze tijden van diepe economische neergang het voorlopig aan de overheid zal zijn om te fungeren als motor van de Nederlandse economie. Juist deze rol zullen we samen moeten oppakken. De overheidsinspanningen moeten met elkaar in balans zijn en elkaar versterken. Vermeden moet worden dat een deel van de overheid – de rijksoverheid en enkele provincies – kunnen gaan geven, terwijl onze gemeenten moeten gaan nemen (omdat zij ingrijpend moeten bezuinigen). De rol die de Nederlandse Bank voor ons weggelegd ziet, zullen we met zijn allen moeten kunnen oppakken. Daarbij zij voor de goede orde aangetekend dat ook wij als provincie Zuid-Holland nauwelijks financiële ruimte hebben en helaas niet in staat zijn onze gemeenten in dit opzicht soelaas te bieden.

Indien tijdige en ruimhartige maatregelen van uw kabinet uitblijven om onze gemeenten structureel meer financieel perspectief te bieden, voorzien wij op basis van de brieven van onze gemeenten en onze eigen waarnemingen, dat veel gemeenten er dit najaar buiten hun schuld niet in gaan slagen tot een sluitende begroting te komen. In dat geval moeten wij bezien hoe wij onze rol als financieel toezichthouder zinvol kunnen uitoefenen. Wij zullen in die gevallen onze gemeenten zo veel mogelijk beleidsvrijheid geven naar eigen inzicht te handelen. Onverminderd zullen wij hen met raad en daad bijstaan, maar een strikt technische uitvoering van verscherpt (“preventief”) toezicht door de provincie zou dan tot ongewenste situaties kunnen leiden.

Wij zijn momenteel naarstig op zoek naar opties om de begrotingsvoorschriften voor onze gemeenten zo reëel en soepel mogelijk te maken. Daarbij hebben wij diverse mogelijkheden in beeld, die binnen het bestaande wettelijk kader en de afspraken daarover nu niet kunnen worden gerealiseerd. Het kan zijn dat wij – uiteraard na goede afstemming met onze collega-provincies en het ministerie van BZK – er uiteindelijk voor kiezen tegen de grenzen van het wettelijk medebewind aan te schuren. Het uitgangspunt in onze Grondwet dat gemeenten – net als provincies – een autonome bestuurslaag met een open huishouding vormen, nodigt wel uit tot enige interpretatieruimte.

Wij hebben het afgelopen jaar met gepaste bewondering gezien hoe vrijwel al onze gemeenten er met het nodige kunst- en vliegwerk in zijn geslaagd tot een sluitende begroting te komen. Wij doen een dringend beroep op u om te vermijden dat zij dit najaar in de situatie komen dat hen dit in alle redelijkheid niet meer kán lukken. Nu – meer dan ooit – heeft ons land één saamhorige en elkaar steunende overheid nodig. In het belang van onze inwoners.

Daarbij spreken wij graag ons onverminderd vertrouwen uit in uw regering en in uw bereidheid deze oproep ter harte te nemen. Uiteraard gaan wij graag met de betrokken ministers het gesprek aan om de inhoud van deze brief nader toe te lichten.

Een afschrift van deze brief sturen wij aan:

- De leden van Provinciale Staten
- De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

